

Kosovo Educational Research Journal

Volume 4, Issue 3, 2-22

ISSN: 2710-0871

<https://kerjournal.com/>**Eğitim Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Mesleki Eğitim Merkezi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Önerileri¹**Yakub KAZDAL²CEM TUNA³

Özet: İstihdama olumlu katkısından dolayı Millî Eğitim Bakanlığının çeşitli politikalar ürettiği, önemli adımlar attığı alanlardan biri de mesleki eğitimidir. Geçmişten günümüze incelendiğinde mesleki eğitimin son dönemlerde daha sistemli bir yapıya büründüğü görülmektedir. İnsanların üretime katılabilmeleri, nitelikli işgücünün oluşabilmesi ve ekonominin geliştirilebilmesi için Devlet tarafından mesleki eğitime yatırım yapılmaya devam edilmektedir. 2016 yılında yapılan kanuni düzenlemelerle çıraklık eğitimi örgün ve zorunlu eğitim kapsamına alınmış, önceleri çıraklık eğitim merkezi olarak adlandırılan mesleki eğitim merkezleri Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Aynı yıl yapılan düzenlemeyle işletmelerde mesleki eğitim gören, staj veya tamamlayıcı eğitime devam eden öğrenciler için işletmelere devlet desteği imkânı sağlanmıştır. Ayrıca öğrenciler için iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası primi devlet tarafından yatırılmaya başlanmıştır.

2021-2022 eğitim öğretim yılından itibaren “Mesleki Eğitim Merkezi Programı” mesleki ve teknik ortaöğretim okullarının tamamında açılmıştır. Ayrıca bu programa katılacak öğrencilere ödenmesi gereken en düşük ücretin tamamının Devlet tarafından karşılanması kararı verilmiştir. Mesleki eğitim merkezleri üzerinden verilen çıraklık-kalfalık ve ustalık eğitimlerine erişim bu sistemle daha kolay ulaşılır olmuştur. Fark derslerini vererek lise diploması almaya hak kazanmak sistemi daha da cazip hale getirmektedir. Bu gelişmeler sonucunda mesleki eğitim merkezi programına önemli sayıda başvuru olmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı yaptığı bu yeniliklerle hedefler ulaşmada başarılı olursa toplumdaki refah seviyesi ve yaşam kalitesi artacaktır. Sürecin olumlu-olumsuz yönlerinin ortaya konulması, aksayan yönlerin tespit edilmesi gereklidir. Bu noktada uygulamanın merkezinde yer alan eğitim yöneticilerinin görüşleri önem arz etmektedir.

Nitel yöntemle yapılan araştırmada çalışma grubu kolay ulaşılabilir örneklem yoluyla belirlenmiştir. Çalışma grubunu Rize’deki mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında çalışan 9 eğitim yöneticisi oluşturmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış, verilerin analizinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre Mesleki

¹ Bu çalışma; yazarlar tarafından 14 -15 Haziran 2023 tarihleri arasında Hakkari Üniversitesinde düzenlenen Mesleki Eğitimin Geleceği Kongresinde sunulan “Eğitim Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Mesleki Eğitim Merkezi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Problemler Ve Çözüm Önerileri” adlı bildirinin geliştirilmiş hâlidir.

² Rize İyidere Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdür Yardımcısı, yakupkazdal@gmail.com, ORCID:0000-0002-9460-9532.

³(Coauthor) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 53200 Çayeli-RİZE. cem.topsakal@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6846-8676

Eğitim Merkezi Programının uygulanmasında karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri bulgular, sonuç ve önerileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buna göre: Eğitim yöneticileri Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında okulların süreç yönetimini olumlu bulmaktadırlar. Eğitim yöneticileri görüşlerine göre işyerlerinde uygulamalı eğitim yapılması ve devlet desteği olumludur. Eğitim yöneticileri görüşlerine göre Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında okulların fiziki ortam, öğretmen eksikliği, öğretmen ve öğrencilerin motivasyon eksikliği bulunmaktadır. Eğitim yöneticileri görüşlerine göre işveren eğitimi yapılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim Politikası, Eğitim Yöneticileri, Mesleki Eğitim Merkezi Programı, Sorunlar, Çözüm Önerileri

To cite this article: Kazdal, Y. & Tuna, C. (2023). **Eğitim Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Mesleki Eğitim Merkezi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Önerileri.** Kosovo Educational Research Journal, 4(3), 2-22.

Problems Encountered In The Implementation Of The Vocational Training Center Program And Solution Suggestions According To The Opinions Of Education Administrators

Abstract: One of the areas where the Ministry of National Education produces various policies and takes important steps due to its positive contribution to employment is vocational education. When examined from the past to the present, it is seen that vocational education has taken on a more systematic structure in recent years. The State continues to invest in vocational training so that people can participate in production, create a qualified workforce and develop the economy. With the legal regulations made in 2016, apprenticeship training was included in the scope of formal and compulsory education, and vocational training centers, previously called apprenticeship training centers, were connected to the General Directorate of Vocational and Technical Education. With the regulation made in the same year, state support was provided to businesses for students who received vocational training, internship or supplementary education. In addition, work accident and occupational disease and sickness insurance premiums for students have been started to be paid by the state.

Starting from the 2021-2022 academic year, the "Vocational Education Center Program" has been opened in all vocational and technical secondary schools. In addition, it has been decided that the entire minimum fee to be paid to the students who will participate in this program will be covered by the State. Access to apprenticeship, journeyman and mastership training provided through vocational training centers has become more accessible with this system. Getting a high school diploma by giving difference courses makes the system even more attractive. As a result of these developments, a significant number of applications have been made to the vocational training center program. If the Ministry of National Education is successful in reaching the targets with these innovations, the welfare level and quality of life in the society will increase. It is necessary to reveal the positive-negative aspects of the process and to identify the failing aspects. At this point, the opinions of the education administrators, who are at the center of the application, are important.

In the research conducted with qualitative method, the study group was determined through easily accessible sampling. The study group consisted of 9 education administrators working in vocational and technical secondary schools in Rize. Data was collected with a semi-structured interview form, and content analysis technique was used to analyze the data. According to the opinions of the education administrators, the problems encountered in the implementation of the Vocational Education Center Program and the findings, results and suggestions for solutions have been tried to be put forward. According to this; Education administrators find the process management of schools positive in the implementation of the

Vocational Education Center program. According to the opinions of education managers, practical training in workplaces and government support are positive. According to the opinions of education administrators, in the implementation of the Vocational Education Center program, there is a lack of physical environment of schools, lack of teachers, and lack of motivation of teachers and students. Employer training should be provided according to the opinions of training managers.

Keywords: Education Policy, Education Administrators, Vocational Education Center Program, Problems, Solution Suggestions

1.GİRİŞ

Meslek; bir insanın toplumun ihtiyacı olan, bilgi ve beceri gerektiren işlerden birini üzerine alması ve gerekirse bunu bedel karşılığı yapması olarak tanımlanabilir. Meslek kavramı sadece ekonomik boyutuyla düşünülemez. Kişiler bir mesleği sosyal, psikolojik vb. nedenlerle yapıyor olabilir.

Becerinin kazanılabilmesi için kişinin çırak olarak eğitim sürecinden geçmesi gerekir. Eğitim, teori ve uygulama olmak üzere birbirlerini tamamlayan iki basamaktan oluşur. Usta, gösterip yaptırma gibi yöntemlerle çırağını iş başında yetiştirir.

Türkiye’de çırak, kalfa ve usta yetiştirilmesi 3308 sayılı Meslek Eğitimi Kanununa göre yürütülmektedir. 17/06/1938 tarih ve 3457 sayılı Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına dair Kanun ile 20/06/1977 tarih ve 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu yürürlükten kaldırılmış, 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu 05/06/1986 tarihinde kabul edilmiştir.

3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kurum, kuruluş, iş yeri ve okullarda yapılan mesleki eğitimin esaslarını düzenlemektedir (Madde 1). Kanun, çıraklık sözleşmesi esaslarına göre iş içinde geliştirilen kişiyi çırak; işletmelerde, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında örgün eğitim görenleri öğrenci olarak tanımlamaktadır. Yine aynı Kanun’da kalfa, bir ustanın gözetimi altında mesleğiyle ilgili işleri kabul edilebilir ölçülerde yapabilen kişi, usta ise mesleğin gerektirdiği becerileri kazanmış ve bunun yanında üretimi planlayabilen, problemleri çözebilen kişi olarak açıklanmaktadır (Madde 3).

Mesleki eğitim merkezi (MESEM) kalfalık ve ustalık eğitimi ile çeşitli kursların verildiği eğitim kurumu olarak ifade edilmektedir (MEB, 2013). MESEM programına çırak olarak kayıt yapılabilmesi için en az ortaokul mezunu ve sağlık durumunun yapılacak olan mesleğe uygun olması gerekmektedir. Çıraklar işçi statüsünde olmayıp öğrenci haklarından yararlanırlar. Çırakların çalışabilmeleri için çıraklık sözleşmesi yapılması gerekir. Haftada 8 saatten az olmamak üzere genel ve mesleki eğitim alırlar. Bu eğitim esnasında ücretli izinlidirler. İş yeri usta öğretici bulundurmak zorundadır. En az 10 personel çalıştıran iş yerleri mevcut çalışanlarının sayısının yüzde beşinden az olmamak şartıyla beceri eğitimi, staj ve tamamlayıcı eğitim yaptırır. Bu iş yerleri usta öğretici ya da eğitici personel görevlendireceği eğitim birimi kurarlar (MEB, 2013).

Süreç içerisinde farklı tarihlerde Mesleki Eğitim Kanunu’nda 16 kez değişiklik yapılmıştır (MEB, 1986). Bunlar arasında 29/06/2001 tarihli ve 4702 sayılı kanunun 22. maddesiyle Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunun isminin Mesleki Eğitim Kanunu, Çıraklık Eğitimi Merkezi’nin adının ise Mesleki Eğitim Merkezi olarak değiştirilmesi örnek olarak verilebilir.

02/12/2016 tarihli 6764 sayılı kanunla 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunun 26. Maddesinde değişikliğe gidilerek mesleki eğitim merkezleri zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Değişiklikte mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin diploma alabilmeleri için fark dersleri vermeleri gerektiği belirtilmektedir (MEB, 1973).

Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek için çeşitli politikalar geliştirilmeye devam edilmektedir. 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’na eklenen geçici maddeyle 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı itibarıyla işletmeler devlet katkısı almaya başlamışlardır. Bu katkı mesleki eğitim merkezlerinin 9, 10 ve 11. sınıfları için asgari ücretin net tutarının yüzde otuzu, 12. sınıflar için yüzde ellisi olarak belirlenmiştir. Mesleki eğitim merkezi programı haricindeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin mesleki eğitim aldıkları işletmelerin personel sayısı 20’den az ise asgari ücretin net tutarının yüzde 30’unun üçte ikisi, 20’den fazla ise üçte biri devlet katkısı olarak ödenmektedir. Geçici maddede, verilecek olan devlet katkısının 10 eğitim ve öğretim yılına kadar uzatılabileceği kayıt altına alınmıştır.

Mesleki eğitimi geliştirmek adına atılan önemli adımlardan biri de 03.12.2021 tarihli E-70182848-105.02-38276813 sayılı Bakanlık oluruyla mevcut mesleki ve teknik ortaöğretim okullarının bünyesinde mesleki eğitim merkezi programının açılmasıdır. 2021-2022 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan bu politikayla mesleki eğitim merkezi programına yapılan kayıtlarda ciddi artışlar söz konusu olmuştur (Özer & Suna, 2022). Bu önemli değişiklikle olumlu gelişmeler olduğu gibi birtakım problemler de ortaya çıkmıştır.

Üretim, hizmet ve yapım organizasyonlarının başarısı mesleki eğitimin başarısına bağlıdır. Organizasyonları kuranlar, yöneticiler eliyle faaliyetlerini sürdürürler. Yöneticiler ise iş görenler eliyle hedeflere ulaşmak üzere çalışmaları gerçekleştirirler. Organizasyonun başarısı iş görenlerin mesleki anlamdaki yetkinlikleriyle doğru orantılıdır. Mesleki eğitim, kamu kurum ve kuruluşlarını olduğu gibi özel sektörü de yakından ilgilendirmektedir. Mesleki eğitimle ilgili politikalar belirlerken son derece titiz ve planlı hareket edilmeli, bu eğitim türünün pahalı olduğu unutulmamalıdır.

11. Kalkınma Planı’nda eğitim kavramının birçok başlık altında geçmesi, turizmden savunma sanayisine kadar birçok alanda mesleki eğitime atıf yapılması konunun önemini göstermektedir (SBB, 2019). Mesleki eğitimin yaygınlaşması istihdamı pozitif yönde etkilemekte, üretimin artmasını sağlamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın mesleki eğitim merkezi programını mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında açma hamlesi başarılı olursa önemli ilerlemeler sağlanabileceği öngörülebilir. Bu politika desteklenmeli, planlı araştırmalarla aksayan yönleri tespit edilip iyileştirme yoluna gidilmelidir.

Bu araştırma 2022-2023 eğitim ve öğretim yılını kapsamaktadır. Ulaşılan veriler Rize’de görev yapan eğitim yöneticilerinden alınmıştır. Rize’de büyük denilebilecek fabrika, işletme ve kurumların sayısı azdır. Mesleki eğitim görülen yerler genelde küçük ve orta boy işletmelerdir. Ayrıca Rize’nin önemli ticaret merkezlerine ve sanayi bölgelerine uzak oluşu araştırmayı sınırlandırmaktadır.

Amaç

Bu çalışmada eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre mesleki eğitim merkezi programının uygulanmasında karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri incelenmiştir.

Alt Amaçlar

1. Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında olumlu bulduğunuz yönler nelerdir?
2. Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
3. Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında önerileriniz nelerdir?
4. Eklemek istediğiniz konular nelerdir?

2.YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) desenine dayalıdır. Fenomenoloji deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları

araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmanın verileri açık uçlu sorulardan oluşan, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Gönüllülük esasına göre araştırmaya katılan 9 eğitim yöneticisinden veriler, yüz yüze yapılan görüşmelerle ve Google forms ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlemesinde nitel araştırma analiz tekniklerinden içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde, benzer verilerin belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek düzenlenmesi ve yorumlanması söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yapılan içerik analizinde 1. Verileri düzenleme, 2. Okuma ve hatırlatıcı notlar alma, 3. Kodlardaki ve temalardaki verileri betimleme, sınıflandırma, 4-Verileri yorumlama, 5. Verileri sunma ve görselleştirme aşamaları takip edilmiştir (Creswell, 2013). Yapılan analizler sonucunda katılımcıların ifadelerine dayalı olarak kodlar ve bu kodlara dayalı olarak temalar oluşturulmuştur. MESEM Programının okul, işyeri, öğrenci ve devlet desteği kodları; olumlu yönleri, sorunlar ve çözüm önerileri temaları ile ilişkilendirilmiştir. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla Guba ve Lincoln'un (1982) inanılabilirlik, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik kriterleri uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem yönteminde, araştırmacılar katılımcıları ulaşılması kolay, araştırma için uygun ve gönüllü bireylerden seçmektedir (Gravetter ve Forzano, 2012). Çalışma grubunu Rize'deki mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında çalışan 9 eğitim yöneticisi oluşturmuştur.

Tablo 1'de araştırma grubundaki öğretmenlerle ilgili demografik bilgiler sunulmuştur

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellik	Gruplar	Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	8	89
	Kadın	1	11
Branş	Muhasebe ve Finansman	4	45
	Elektrik	1	11
	Elektronik	1	11
	Mobilya İç Mekân Tasarımı	1	11
	Tarih	1	11
	Türk Dili ve Edebiyatı	1	11
Hizmet Süresi	-	0	0 (0-10)
	11 yıl	3	33(11-20)
	13 yıl		
	20 yıl		
	24 yıl	5	56 (21-30)
	25 yıl		
	27 yıl		
	30 yıl		
	31 yıl	1	11 (30+)
Yöneticilik Süresi	-	0	0 (0-10)
	2 yıl	5	56 (11-20)
	6 yıl		
	7 yıl		
	8 yıl		

	9 yıl		
	11 yıl		
	22 yıl		
	23 yıl	4	44 (21-30)
	25 yıl		
	-	0	0 (30+)

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan 9 eğitim yöneticisinin 8'i erkek, 1'i kadındır. Branş olarak 4'ü Muhasebe ve Finansman, 1 Elektrik, 1 Elektronik, 1 Mobilya İç Mekân Tasarımı, 1 Tarih ve 1 Türk Dili ve Edebiyatı alanındandır. Hizmet süresi olarak 3'ü 11-20 yıl, 5'i 21-30 yıl, 1'i 31 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahiptir. Yöneticilik süresi olarak 5'i 1-10 yıl, 4'ü 11 yıl ve yukarı yöneticilik kıdemine sahiptir.

3.BULGULAR

3.1. Mesleki Eğitim Merkezi Programının Uygulanmasında Olumlu Yönler

3.1.1. Okul Olumlu Yönler

Tablo 2: Okul Olumlu Yönler

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Okul Olumlu Yönler	Kayıt Süreci	Y1, Y7	2
	Fiziki Ortam	Y1	1
	Süreç Yönetimi	Y2, Y3, Y4, Y5, Y6,	5
	Öğrenci sayısının artması	Y8	1
	Hepsi olumlu	Y9	1

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Örgün eğitim kapsamında eğitim göremeyecek öğrencilerin sınırlama olmaksızın her zaman kayıt yaptırabilmesi. Y7

Kayıt süreci çok iyi fiziki ortam iyi. Y1

Mesem sistemi kullanışlı rahatlıkla işlem yapılabiliyor. Y3

Öğrenci sayısı bir hayli arttı. Y8

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında katılımcılar en fazla süreç yönetimini, en az ise fiziki ortam ve öğrenci sayısının artmasını olumlu bulmaktadır.

3.1.2. İşyeri Olumlu Yönler

Tablo 3: İşyeri Olumlu Yönler

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
İşyeri Olumlu Yönler	Uygulamalı eğitim	Y1, Y2, Y5, Y7, Y9	5
	Devlet desteği	Y3, Y5, Y6, Y8	4
	Yok	Y4	1

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Öğrencinin mesleğe adım attığı ilk anlarda karşılaşması ve mesleğin idamesi için önemli bir rol taşımaktadır. Y2

Verilen Devlet katkısından dolayı iş yerleri istekli. Kendi üstlerine düşen sorumlulukları yerine getiriyorlar. Y3

Olumlu bir yönü yok. Y4

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında işyeri açısından katılımcılar en fazla uygulamalı eğitim ve devlet desteğini olumlu bulmaktadır.

3.1.3. Öğrenci Olumlu Yönler

Tablo 4: Öğrenci Olumlu Yönler

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Öğrenci Olumlu Yönler	Mesleki gelişim	Y1, Y6, Y7, Y8	4
	Gelir elde etme	Y2, Y3, Y4,	3
	Mezun olma	Y2, Y3, Y7, Y8	4
	Hepsi	Y5, Y9	2

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Öğrenci açısından mesleki gelişimine katkı sunmaktadır. Y1

Zorunlu eğitimin içinde zorlanan öğrenci profili için hem mesleki hayata erkenden atılıp gelir sağlaması hem de ortaöğretim seviyesinde mezun olma imkanı kazanmaktadır. Y2

Mevcut program uygun. Y5

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında öğrenci açısından katılımcılar en fazla mesleki gelişim ve mezun olmayı, en az ise gelir elde etme ve hepsini olumlu bulmaktadır.

3.1.4. Devlet Desteği Olumlu Yönler

Tablo 5: Devlet Desteği Olumlu Yönler

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Devlet Desteği Olumlu Yönler	Sistemin işlemesi	Y1,	1
	Teşvik	Y2, Y3, Y4, Y5, Y7	5
	Hepsi	Y9	1

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Programın en önemli ve cazip kısmının hem işletmeyi hem de öğrenciyi teşvik edici maddi desteğin sağlanmasıdır. Y2

Mesleki eğitim kapsamında işe aldığı öğrencinin iş yerine maliyetini karşılayarak iş yerlerini öğrenci almaları husunda teşvik sağlamaktadır. Y7

Devlet desteği sayesinde MESEM'e talep daha da artmakta. Y3

Hepsi olumlu. Y9

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında devlet desteği açısından katılımcılar en fazla teşviği, en az ise sistemin işlemesini olumlu bulmaktadır.

3.2. Mesleki Eğitim Merkezi Programının Uygulanmasında Sorunlar

3.2.1. Okul Kaynaklı Sorunlar

Tablo 6: Okul Kaynaklı Sorunlar

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Okul Olumsuz Yönler	Sorun yok	Y1, Y3,	2
	Fiziki Ortam	Y2, Y7,	2
	Öğretmen eksikliği	Y2, Y5, Y7	3
	Öğretmenin motivasyon eksikliği	Y2, Y4	2
	Öğrencileri motivasyon eksikliği	Y6, Y8	2
	Program sorunları	Y7	1
	E-mesem	Y9	1

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Herhangi bir sorun yok sadece tam gün tam yıl eğitime alınırsa daha cazip olabilir. Y1
Yeterli dersliklerin ve öğretmen imkânının olmaması, yüzyüze yapılacak eğitimleri zor durumda bırakmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin ek ders olarak maaş karşılığı okutacak ders olarak ücretini alması verilecek derslerde talepkar olmamasına sebep olmaktadır. Derse giren öğretmen ve süreci yönetecek idarecilerin ek ders hususunda yönetmeliklerle destekleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Y2

Öğrencilerin ders işleme sınıfa girme öğretmeni dinleme gibi alışkanlıkları olmadığından öğretilmelerimiz ve öğrencilerimiz zorluk yaşamaktadır. Uzaktan eğitime geçilmiş olsa sorun çözülecektir. Y6

Meslek liseleri olarak hem örgün eğitim hemde mesleki eğitimin aynı anda yürütülmesi sıkıntılara yol açmaktadır. Öğretmen ve fiziki mekan sıkıntısı yaşanmaktadır. Meslek liselerinde bulunan mesleki eğitim programlarında sadece mevcut alanlarda öğrenci kaydının yapılmasına izin verilmelidir. Öğrencilerin alması gereken teorik ve genel kültür dersleri tam gün tam yıl kapsamına dâhil edilmeli ve hafta sonuna koyulmasına imkân verilmelidir. Y7

E- mesem de toplu form alınmaması tek tek işlem yapılması. Y9

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında okul açısından katılımcılar en fazla öğretmen eksiği, en az ise program ve e-mesemi sorunlu bulmaktadır.

3.2.2. İşyeri Kaynaklı Sorunlar

Tablo 7: İşyeri Kaynaklı Sorunlar

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
İşyeri Olumsuz Yönler	Öğrenciye bakışı	Y1, Y4, Y8	3
	Öğretme formasyonu azlığı	Y2, Y5, Y9	3
	Sorun Yok	Y3	1
	Ücretin geç yatırılması	Y6, Y7	2

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

İşin uzmanı olan kişilerin yeterli derecede formasyon kabiliyetinin olmaması, öğrenci davranışlarını karşılayamaması ve bilgilerini aktaramaması en önemli sorunların başında gelmektedir. Y2

Şuana kadar iş yerlerinden herhangi bir sorunla karşılaşmadık. Y3

Eğitimden çok eleman kazanma yaklaşımına sahipler Y4

Öğrenci ücretlerini zamanında ödememe, öğrencileri belirtilen gün ve saatten fazla çalıştırmaları ve bunların ücretlerini ayrıca öğrenciye vermemeleri. Y7

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında işyeri açısından katılımcılar en fazla öğrenciye bakış ve öğretme formasyonu azlığını sorunlu bulmakta, en az ise sorun bulmamaktadır.

3.2.3. Öğrenci Kaynaklı Sorunlar

Tablo 8: Öğrenci Kaynaklı Sorunlar

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Öğrenci Olumsuz Yönler	Kültür derslerine devam	Y1, Y3, Y4, Y7	4
	Akademik başarı	Y2,	1
	İş disiplinine uyum	Y2, Y4, Y7,	3
	Veli Yönlendirme	Y5,	1
	Öğrenci davranışı	Y6, Y7, Y8, Y9	4

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Kültür derslerine devam. Y1

Akademik olarak düşük profilli öğrencilerin olması, iş disiplinine çok zor uyum sağlaması ve ticari hayat ile rahat hayat arasındaki seçeneklerin arasında kalması öğrenciler açısından en önemli dezavantaj ve sorun olarak görülmektedir. Y2

Çok sık işletme değişimi ve devamsızlık problemi. Y4

Öğrenciler veli isteği değil kendi isteklerine göre işlerine yerleştirilmelidir. Y5

Öğrencilerimiz öğrenci davranışları sergilemediğinden dolayı okul işleyişini aksatmaktadırlar. Y6

Kıyafet konusu sıkıntı. Y8

öğrencilerin SORUMLULUK bilincinin az olması. Y9

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında öğrenci açısından katılımcılar en fazla kültür derslerine devam ve öğrenci davranışını, en az ise akademik başarı ve veli yönlendirmeyi sorunlu bulmaktadır.

3.2.4. Devlet Desteğiyle İlgili Sorunlar

Tablo 9: Devlet Desteğiyle İlgili Sorunlar

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Devlet Desteği Olumsuz Yönler	Sorun yok	Y1, Y3, Y5	3
	Fonksiyonel olma	Y2, Y6	2
	Dekont konusu	Y4, Y8	2
	İşyeri ödeme yapmama	Y7	1
	Devlet desteği çok fazla	Y9	1

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Devlet desteğiyle ilgili bir problem yaşamıyoruz. Y3

Gerçek manada desteklenecek işletmelerin belirleyicisi olarak okulların değil bizzat işletmelerin gerekli girişimleri ilgili kurumlara başvurması gereklidir. Arada sadece teşvik kazancı için değil bizzat eğitimi ve programı okul ile iş birliği yapacak okul ve bakanlık düzeyinde verilecek eğitimlere katılacak personeli olan işletmelere teşvik edici desteklerin sunulması gerekmektedir. Y2

Öğrencilerin öğrenim hayatında işyerleri ücret ödemediklerinden dolayı sıkıntı çekmediklerinden dolayı öğrencilerimiz mezun olduklarında sigortalı ve ücretli iş bulma konusunda sıkıntı. Y6

Dekontlar sisteme yüklenebilmeli. Y4

İş yerlerinin ödemeleri zamanında yapmamaları. Y7

çok fazla olması. Y9

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında devlet desteği açısından katılımcılar en fazla sorun olmadığını, en az ise işyerinin ödeme yapmama ve devlet desteğinin çok fazla oluşunu sorunlu bulmaktadır.

3.3. Mesleki Eğitim Merkezi Programının Uygulanmasında Öneriler

3.3.1. Okul İle İlgili Öneriler

Tablo 10: Okul İle İlgili Öneriler

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Okul öneriler	Ayrı Birim	Y2	1
	Yeni Yönetmelik	Y2	1
	E-Mesem modülü Yönetimi	Y2, Y3, Y7	3

	MESEM Açık Lisesi	Y4	1
	Uzaktan Eğitim	Y6	1
	Fiziki Koşullar	Y8	1
	Öneri yok	Y1, Y9	2

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Süreci idame ettirecek her bir okul bünyesinde ayrı bir birim ve idari yapıya norm tanımlanması. Öğretmenlere ve idarecilerine girdikleri her bir ders, yaptıkları her bir koordinatörlük için ayrı bir ücretlendirmenin yapılmasını sağlayacak yönetmeliklerin hazırlanması. E-Mesem modülünün daha anlaşılır ve yalın olmasının sağlanması. Y2 Yeni bir MESEM yönetici ve öğretmen kılavuz kitabı yayınlanmalı. Çünkü bazı konularda özellikle kayıt sürecinde gelen kişilerin durumlarının kayıta uygun olup olmadığını merkez MESEM den öğrenmeye çalışıyoruz. Y3

MESEM açık lisenin yerini almalı ve Tam Gün Tam Yıl olarak değerlendirilmeli günlük ders saati 10 saati aşmamalı. Y4

Uzaktan eğitim uzaktan sınav uygulaması olması işlerin yürütülmesini rahatlatacaktır. Y6 Okul küçük, üç adet sınıf var. Y8

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında okul açısından katılımcılar en fazla e-mesem yönetimi modülü, en az ise ayrı birim ve yeni yönetmelik gibi konularda öneride bulunmuşlardır.

3.3.2. İşyeri İçin Öneriler

Tablo 11: İşyeri İle İlgili Öneriler

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
İşyeri Öneriler	İşveren Eğitimi	Y1, Y2, Y5, Y9	4
	Eğiticilerin Eğitimine Destek	Y2,	1
	Denetim	Y2, Y8	2
	İşyerlerinin artması	Y3	1
	Çalışana katkı	Y6, Y7	2

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

İşveren eğitime alınmalı, çalışma saatleri ve öğrenciye yaklaşım. Y1

Stajyer öğrenci talep edecek işletmelerin gerekli kriterleri sağlaması için personellerine mesleki eğitimi verecek sertifikalara sahip olmasının sağlanması. Eğitimi verecek personelin ayrıca bakanlıkça belirlenecek uygun bir tutarla ücretlendirilmesi. Teşvik alan her bir işletmenin sürekli eğitim ve kontrol sürecinden geçirilmesi. Y2

Biz küçük bir ilçede çalışıyoruz. Dolayısıyla iş yeri de az sayıda. Ama elimizden geldiği kadar işletmelerdeki kişileri belgelendirmeye çalışıyoruz. Y3

İş yerleride çırak öğrenci maaş ödemelerinde devletin sunduğu katkının bir kısmını karşılamaları gerekli olduğunu düşünüyorum. Y6

İş yerleri ile öğrenciler arasında imzalanan sözleşmenin eğitim süreci tamamlanana kadar geçerli olmalıki öğrenci sürekli iş yeri değiştirmesin ve iş yeride öğrenciyi işten çıkarmasın. Y7

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında işyeri açısından katılımcılar en fazla işveren eğitimi, en az ise eğiticilerin eğitimine destek ve işyerlerinin artması konularında öneride bulunmuşlardır.

3.3.3. Öğrenciler İçin Öneriler

Tablo 12: Öğrenciler İçin Öneriler

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Öğrenci Öneriler	Doğru seçim	Y1, Y8, Y9	3
	Sürekli değerlendirme	Y2,	1
	Sosyo-kültürel faaliyet	Y2,	1
	Denetim	Y2, Y6	2
	Uygun program	Y6,	1
	Öneri yok	Y3, Y5	3
	Ücret artışı	Y7	1

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Uygulamanın yanında verilen kültür dersleri ile birlikte mesleki dersler ile ilgili iş başında değerlendirmelerin sürekli yapılması. Sadece akademik ve mesleki anlamda değil, yaş itibariyle erken dönemde olan öğrencilerin ayrıyeten sosyo-kültürel faaliyetlerde de aktif olarak görev almaları sağlanmalı. Devamsızlık yapmaması için iş takibinin iyi yapılması. Hem öğrencinin hemde işletmenin ücretinde ciddi kayıplar olmasının sağlanması. Y2
Kültür ders müfredatı öğrencilere uygun olmalı .uzaktan eğitim olmalı. Y6
Öğrencilerin daha iyi adapte olması için ücretlerin biraz daha cezbedici olması gerekmektedir. Y7

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında öğrenciler açısından katılımcılar en fazla doğru seçim, en az ise sürekli değerlendirme gibi konularda öneride bulunmuşlardır.

3.3.4. Devlet Desteğiyle İlgili Öneriler

Tablo 13: Devlet Desteğiyle İlgili Öneriler

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Devlet Desteği Öneriler	Destek iyi	Y1, Y3, Y5, Y8	4
	Fonksiyonel olma	Y2,	1
	Maaşı okulun vermesi	Y4,	1
	İşyerinin ödeme yapması	Y6	1
	Okula devama dikkat	Y7	1
	Harçlık algısı	Y9	1

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Devlet desteğinin oldukça iyi olduğunu düşünüyorum. Y3

Teşvik edici ve uygulamanın amacına yönelik çok önemli denetlemelerin olmasının sağlanması. Amaca hizmet etmeyen uygulamaların ve süreci baltalayan hantal yapıdan uzaklaşıp daha yalın ve sonuç odaklı sürecin getirilmesi gerekmektedir. Y2

Maaşlar okul tarafından öğrenci hesabına aktarılabilir işletmeler sadece kontrol kısmında olabilir. Y4

Devlet desteğinin bir kısmı iş yerleri tarafından karşılanmalıdır. Y6

Devlet desteklemelerinde öğrencinin okulda yaptığı devamsızlıklarında dikate alınması gerekmektedir. Y7

harçlık olarak verilmesi sanki hak ettiği maaş gibi algılanması. Y9

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında devlet desteği açısından katılımcılar en fazla mevcut desteğin iyi olduğu ve devamı, en az ise fonksiyonel olma gibi konularda öneride bulunmuşlardır.

3.4. Eklemek İstedığınız Konular

Tablo 14: Eklemek İstedığınız Konular

Tema	Kod	Katılımcı	Frekans
Eklemek İstedikleri	Fonksiyonel olma	Y1,	1
	Yeni yapı	Y2,	1
	Faydalı	Y3,	1
	Eksikler giderilmeli	Y6	1
	Okula devam	Y8	1
	Anahtar kelimeler	Y9	1
	Yok	Y4, Y5, Y7	3

Katılımcıların görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şu şekildedir:

Mesem programına katılan öğrencinin yeniden örgün eğitime dönüşüne izin verilmemeli ortaokul öğrencisi inde meseme geçiş hakkı verilmeli tam gün tam yıl kapsamına alınmalı Y1

Mesleki eğitimin hem bölgede hem ülkemizde çok önemli bir yere sahip olduğunu düşünürsek, Mesleki Eğitim Programının ayrı bir kurum hatta ayrı bir bina içinde kadrosuyla uygulamasıyla yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Ayrı bir yönetmelik ve teşvik programıyla hazırlanacak yeni bir sürecin ülkemize yetişmiş kalifiye eleman ihtiyacını karşılayacaktır. İşletmelerin müzdarip olduğu eleman talebi de çözüme kavuşacaktır. Y2

MESEM programının mesleki eğitim açısından faydalı bir program olduğunu düşünüyorum. Y3

E mesemde eksiklikler. Y6

Devamlılık mecburi olmamalı. Y8

bilgilenmek, bilgilendirmek, sorumluluk , iyi niyet...Anahtar kelimeler. Y9

Teşekkürler. Y4

Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında katılımcılar farklı konularda ekleme yapmışlardır.

4. TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Eğitim yöneticileri mesleki eğitim merkezi programının uygulanmasında okul süreçleriyle ilgili görüşleri genel olarak olumludur ancak bazı kritik konularda olumsuz görüşler bildirmişlerdir. Kayıt için süre sınırlamasının olmayışı, öğrenci sayısının artmakta oluşu olumlu olarak görülmektedir.

Eğitim yöneticilerinin yönetici ve öğretmenler için mesleki eğitim merkezi programı kılavuzu hazırlanmasını istemeleri, mesleki eğitim merkezi programı okul bünyelerinde ayrı bir birim olarak ele alınmasını önermeleri mesleki eğitim merkezi programı ilgili süreçlerin dağınık ve karmaşık olduğunu düşündürmektedir. Çözüm olarak mesleki eğitim merkezi programı mevzuatının ayrıca tanzim edilmesi ileri sürülebilir.

Bazı eğitim yöneticilerinin fiziki şartları yeterli görmesi bazılarının ise yetersiz görmesi kaynakların verimli kullanılmadığını ya da kaynakların dengeli dağıtılmadığını düşündürmektedir. Ayrıca altyapı üzerinde tam olarak durulmadan mesleki eğitim merkezi programı tüm okullara tanımlanması üzerinde durulması gereken bir diğer husustur.

Eğitim yöneticilerine göre mesleki eğitim merkezi programı gereği haftada 1-2 gün okulda yüz yüze eğitim alınması gerektiğinden ayrıca derslik ve öğretmen ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı bazı okullarda yeterli dersliğin ve öğretmenin olmadığı ifade edilmektedir. Ayrıca mesleki eğitim merkezi programı okullarda mevcut olan alanlar dışında da kayıt yapılabildiği için kültür derslerinin yanında çok farklı alanlarda meslek dersleri öğretmeni ihtiyacı ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Farklı tarihlerde mesleki eğitim merkezleri üzerine yapılan çeşitli araştırmalara bakıldığında fiziki şartların yetersizliği ve personel eksikliği dikkat çekmektedir (Erkul, 2005) (Kaya, 2013) (Gündüz & Gündüz, 2017). Aydoslu'nun 2014 yılında Ankara'da yaptığı araştırmada mesleki eğitim merkezlerinin donanımlı atölyelere ihtiyacı olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı %60 olarak belirlenmiştir (Aydoslu, 2014). 2019 yılında Acar'ın yapmış olduğu araştırmada ise 5'li likert ölçeğinde "öğretmenlerin sayısını yeterli buluyorum" maddesinin ortalaması 3,63, "mesleki eğitim sınıflarının eğitime uygun tasarlandığını düşünüyorum" maddesinin ortalaması 3,55, "mesleki eğitim sınıflarındaki araçların yeterli olduğunu düşünüyorum" maddesinin ortalaması 3,42 olarak belirlenmiştir (Acar, 2019). Araştırma verileri ve önceki araştırmalar, mesleki eğitim merkezlerinde fiziki ortamla ilgili durumun ve öğretmen eksikliğinin kronik bir sorun olduğunu göstermektedir. Acar'ın araştırmasında fiziki ortam ve öğretmenlerle ilgili tespitlerin diğer araştırmalarla karşılaştırıldığında görece daha pozitif çıkması bu sorunun çözüme doğru gittiği yönünde yorumlanabilir.

Eğitim yöneticileri okulda verilen teorik derslerin ve sınavların uzaktan eğitim yoluyla yapılabileceğini belirtmektedirler. Hatta mesleki eğitim merkezi programının mesleki açık lisenin yerini alabileceğini ifade etmektedirler. Mesleki eğitim merkezi programına olan kayıtların artmasıyla ters orantılı olarak mesleki açık öğretim lisesine yapılan kayıtlar azalmaktadır. Eğitim sisteminin bütünlüğü içerisinde mesleki eğitim merkezi programı ile mesleki açık öğretim lisesinin birbirini tamamlayacak bir yapıya dönüştürülmesi düşünülebilir. Yetişkin mesleki eğitim merkezi programı öğrencileri teorik dersler için uzaktan eğitimden yararlanabilir. Ergen öğrencilerin önemli bir kısmının riskli gruptan olduğunu düşünürsek uzaktan eğitimin yerine okullarda yüz yüze ders görmeleri, mesleki, kişisel ve eğitsel rehberlik hizmetlerinden yararlandırılmaları, sosyal kültürel ve sportif faaliyetlere katılmalarının sağlanması daha makul gözükmektedir.

Katılımcılarca fiziki imkânların daha iyi kullanabilmesi için mesleki eğitim merkezi programının tam gün tam yıl kapsamına alınması önerilmektedir. MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde tam gün tam yıl kapsamını çalışma saatleri dışında ve tatillerde de verilen görevlerin yapılması olarak açıklanmaktadır. Bu yolla okullardaki mesleki eğitim merkezi programı ayrı bir birim hüviyeti kazanacak, akşam saatlerinde ve hafta sonlarında okullar kullanılabileceği için fiziki imkânlar artmış, öğretmen ihtiyacı azalmış olacaktır. Tam gün tam

yıl kapsamındaki okullara fazladan 1 müdür yardımcısı normu verilmekte, yönetici ve öğretmenlerin ücretlerinde kısmi artışlar olmaktadır.

Öğretmenlerin motivasyon eksikliği dikkat çeken diğer bir olumsuzluktur. Akademik düzeyi düşük öğrencilerin yoğun olması, derslere ilgisizliği öğretmenler için mesleki tatminsizliğe yol açtığı söylenebilir. Eğitim yöneticileri bu programda gerçekleştirilen ders ve koordinatörlüklerin ayrı bir ücretlendirmeye tabi tutulmasını önermektedirler. Ücret artışları yönetici ve öğretmenlerin mesleki eğitim merkezi programı daha istekli görev almalarını sağlayabilir.

Katılımcılar meslek liselerinde mevcut olan alanlar dışında mesleki eğitim merkezi programına kayıt yapılmamasını önermektedirler. Bunun nedeni MESEM programı kapsamındaki meslek dersleri ve koordinatörlük için alan öğretmeni bulmakta güçlük çekilmesidir. Alan öğretmenin olmayışı, farklı alanlardaki öğretmenlerin koordinatörlük için görevlendirilmesi mesleki eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. 2008'de Yazgeç'in yaptığı araştırmada da öğrencileri denetlemeye gelen koordinatör öğretmenlerin %23,5'inin alan öğretmeni olmaması problemin çözülemediğini göstermektedir (Yazgeç, 2008). Mesleki eğitim merkezi programı kapsamındaki alan ve dallar, birbirilerine yakın yerleşim yerleri gruplandırılarak mesleki eğitim merkezi programı uygulayan okullar ve mesleki eğitim merkezleri arasında kurumların mevcut alan ve dalları ile alan öğretmenleri dikkate alınarak planlı bir şekilde paylaştırılabilir.

Mesleki eğitim programına devam eden öğrencilerle örgün eğitime devam eden öğrencilerin aynı fiziki ortamda ders görmeleri bazı ikiliklere yol açmaktadır. Mesleki eğitim merkezi programı yaş sınırlamasının olmayışından dolayı ileri yaşlarda olan öğrenciler de olmaktadır. Yetişkin öğrencilerle ergen öğrencilerin bir arada eğitim görmeleri pedagojik olmayabilir. Yetişkin öğrencilerin kültür derslerini bir arada örgün eğitimin yapılmadığı binalarda görmeleri sağlanabilir.

Eğitim yöneticileri; elektronik ortamda kayıtların yapıldığı, öğrencilerin devam durumlarının takip edildiği, ders notlarının girildiği, öğrencilerle ilgili birçok işlemin yapılabilirdiği mesleki eğitim merkezi programı modülünün eksikleri olmakla birlikte genel olarak ihtiyacı karşıladığını ancak geliştirilmesi ve daha kullanışlı hâle getirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Modül ara yüzünün daha sade ve anlaşılır olması yönetim süreçlerine olumlu yansıyacaktır.

Eğitim yöneticileri mesleki eğitim merkezi programının uygulanmasında iş yerleriyle ilgili olarak öğrencilerin mesleki eğitimlerini işbaşında görmelerini olumlu karşılamaktadırlar. Bütün problemlerine rağmen eğitim yöneticilerinin mevcut sistemi benimsedikleri, sağlık bir biçimde sistemden geçen öğrencilerin hedeflenen eğitimi aldıklarını düşündükleri söylenebilir.

Eğitim yöneticileri devlet desteğini önemsemekte öğrencilere iş yeri bulunabilmesi için elzem görmektedir. Büyük ölçüde sistemin çalışması iş yerlerine ödenen devlet desteğine bağlıdır denilebilir. Mesleki eğitimin büyük ölçüde bu tarz bir teşvik üzerinden yürütülmesi üzerinde durulması gereken bir konudur.

İş yeri kaynaklı sorunlara baktığımızda işletmelerin öğrenciye bakış açıları ve usta öğreticilerinin formasyon yeterlilikleri problem alanı olarak görülmektedir. İşletmelerin eğitimi incelemedikleri, öğrencileri personel olarak gördükleri, ücretleri zamanında ödemedikleri, öğrencilere fazla mesai yaptırdıkları ve bu mesainin ücretlerini ödemedikleri ifade edilmektedir. Önceki yıllarda yapılan araştırmalara baktığımızda eğitim yöneticilerinin belirttiği bu sorunların geçmişte de yoğun bir biçimde yaşandığı görülmektedir.

Aydoslu'nun 2014 yılında Ankara'daki mesleki eğitim merkezlerinde çıraklık eğitimi alan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin %61'inin 10 saat ve üzerinde çalıştırıldıkları (Aydoslu, 2014), Kahya'nın 2015 yılında Kocaeli'ndeki mesleki eğitim merkezlerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptırdığı araştırmada ise öğrencilerinin %66,7'sinin 8 saat üzerinde çalıştırıldıkları belirlenmiştir (Kahya, 2015).

2015 yılında Ankara Ostim Mesleki Eğitim Merkezi'nde öğrencilerinin %80'inin 8 saatten fazla çalıştığı tespit edilmiştir. Aynı çalışmada fazla mesai karşılığında katılımcıların %37,3'ünün ücret alamadığı %9,9'unun bazen alabildiği ortaya konulmuştur. Katılımcıların %11,1'i ücretini zamanında alamadığını, %12,7'si bazen böyle bir durumla karşılaştığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %76,4'ü ustasından memnun değildir (Aydemir, 2015).

2017 yılında Elazığ Mesleki Eğitim Merkezi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin %58,7'si işverenin sözleşmede yer alan haklarına uymadığını ifade etmişlerdir. Aynı araştırmada öğrencilerin %80,4'ü haftada 6 gün çalıştığını, %44,2'si günde ortalama 12-13 saat çalıştıklarını ifade etmişlerdir (Kösesoy, 2017).

Eğitim yöneticileri işverenlerin öğrenciye yaklaşımı konusunda eğitilmesi gerektiğini, öğrenciye verilen devlet desteğinin bir kısmını işletmenin karşılaması gerektiğini söylemektedirler. Mesleki eğitim merkezi programında kayıtlı öğrencilerin önemli bir kısmının çocuk olduğu düşünülürse çocuk istismarın önlenmesi için ayrıca tedbirler alınmalıdır.

İşletmede çalışan diğer personelin mesleki eğitim verebilecek belgelere sahip olmaları için çalışma yürütülebilir. Usta öğreticilerin sayısının artması mesleki eğitim merkezi programındaki öğrenciler için avantaj teşkil edecektir. Usta öğreticilerin işbaşında yetiştirdikleri öğrenciler için Bakanlık kanalıyla ücretlendirilmeleri öğrencilerin gelişimi için daha istekli olmalarını sağlayabilir.

İş yeri ile öğrenci arasında yapılan sözleşme eğitim süresinin tamamını kapsayacak biçimde olmalıdır. Böylelikle öğrencilerin sık sık iş yeri değiştirmesi ve işverenlerin keyfi hareket etmeleri azaltılabilir. Önemli olan bir husus da öğrencilerin ani kararlarla program değiştirmelerin önüne geçilmesidir. Öğrencilerin mesleki eğitim merkezi programından örgün eğitime kolayca geri dönebilmeleri istikrarlı bir eğitim almalarını engellemektedir.

Eğitim yöneticileri sıklıkla iş yerlerinin denetlenmesini gerektiğini vurgulamaktadırlar. 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na göre işletmeler mesleki eğitim yönünden İşletmelerin bağlı olduğu oda veya birliklerin temsilcileri ile birlikte Millî Eğitim Bakanlığınca; iş ortamı, sosyal güvenlik, iş güvenliği ve sağlık konularında ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca denetlenir (Madde 41). Mesleki eğitim merkezi programına kayıtlı öğrencilerin önemli bir kısmının 18 yaş altı olduğunu düşünürsek ilgili bakanlıkların iş yeri denetimlerini daha hassas yürütmeleri faydalı olacaktır.

Eğitim yöneticileri; öğrenciler açısından mesleki eğitim merkezi programının uygulanmasını mesleki gelişime katkısının olması, akademik anlamda başarısız olan öğrenciler için diploma imkânı sağlaması, gelir getirmesi gibi nedenlerle olumlu karşılamaktadır.

Öğrencilerin alana yönlendirilmesindeki sorunlar, devamsızlık, sık olarak iş yeri değiştirme, okul ortamında öğrenci davranışlarını sergilemesi eğitim yöneticilerinin dikkat çektiği konulardır.

Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre alanlara yönlendirilmesi önem arz etmektedir. 2008'de Bursa'daki bir mesleki eğitim merkezinde yapılan araştırmada öğrencilerin %64,4'ü meslek seçimi konusunda yardım almadıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin meslek alanını seçmede kimlerin etkisinde kaldıkları incelendiğinde %47,7'sinin kendi istediği alan olduğu, öğretmen ve diğer personelin etkisinde kalanların oranının ise %1,4 olduğu görülmektedir (Eyigün, 2008). Aydoslu'nun araştırmasında öğrencilerin sadece %2'sinin ilköğretimde yapılan tanıtım ve yönlendirmeyle meslek tercih ettiği, öğretmenlerin %66'sının öğrencilerin meslek seçimlerinden önce ilgi ve yetenek testi yapılması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir (Aydoslu, 2014). Mesleki eğitim merkezi programına kayıt yaptıran öğrencilerin sağlıklı bir yönlendirmeden uzak olduğu görülmektedir. Millî Eğitim Temel Kanunu'nun temel ilkelerinden olan yöneltmenin gerçekleştirilebilmesi için millî eğitim sisteminin her bakımdan düzenleneceği söylenmektedir (MEB, 1973, Madde 6). Mesleki eğitim merkezi programına kayıt yaptıran öğrencileri 3 grupta sınıflandırmak mümkündür:

1. Ortaokul mezunu olur olmaz kayıt yaptıranlar

2. Ortaöğretime devam ederken kayıt yaptıranlar
3. İleri yaşlarda olup kayıt yaptıranlar.

Ortaokul mezunu olduktan hemen sonra mesleki eğitim merkezi programına kayıt yaptıranlar ortaokulda, ortaöğretime devam ederken kayıt yaptıranlar ortaöğretimde, ileri yaşlarda kayıt yaptıranlar ise mesleki eğitim merkezlerinde rehberlik hizmetlerinden yararlandırılabilir. Mesleki eğitim merkezi programına kayıt şartlarından biri tavsiye niteliğinde olsa da rehberlik servislerinden yöneltme belgesi almak olabilir.

Öğrencilerde görülen devamsızlık probleminin nedenleri arasında öğrencilerin iş yerinde fazla mesai yaptırılması, mesleki eğitim merkezi programını tercih eden öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerden gelmeleri, yine öğrencilerin bir kısmının davranış problemleri olması ve akademik durumları sayılabilir. Aydoslu'nun araştırmasında öğretmenlerin çoğunluğu öğrenci devamsızlığının nedenini yoğun çalışma şartları olarak değerlendirmiştir (Aydoslu, 2014). Öğrencilerde görülen devamsızlığı azaltabilmek için rehberlik hizmetlerinin planlı bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Eğitim yöneticileri devamsızlığın azaltılması için hem işletmeye hem öğrenciye verilen devlet desteğinden eksiltme yoluna gidilebileceğini önermektedir. Ayrıca ücretlerin arttırılması da öğrencileri motive edebilir.

Öğrencilerin önemli bir kısmı riskli gruptadır. Öğrencilerin akademik durumlarının zayıf olması, disiplinsiz ve sorumluluk bilincinden uzak davranışlarda bulunmaları gibi problem alanlarından dolayı planlı ve etkili bir rehberlik servisi desteğine ihtiyaç görülmektedir. Mesleki eğitim merkezlerini konu alan önceki yıllarda yapılan araştırmalarda sıklıkla mesleki eğitim merkezlerinin rehberlik hizmetlerine olan ihtiyacı vurgulanmaktadır (Ötken, 2006) (Ergün, Yılmaz, Dağdeviren, & Dinçer, 2009) (Güler, 2010) (Gül, 2019). Aydoslu'nun araştırmasında mesleki eğitim merkezlerinde rehberlik faaliyetleri için ayrılan zamanı yetersiz bulan öğretmenlerin oranı %91'dir (Aydoslu, 2014). Öğrencilerin mesleki, eğitsel ve kişisel rehberliğe ihtiyaçları olduğu açıktır. Mesleki eğitim merkezi programı için rehberlik hizmetleri ayrı düşünülp planlanabilir.

Eğitim yöneticileri belirli yaş altındaki öğrencilerin sosyo-kültürel faaliyetlerde yer almasının önermektedirler. Mesleki eğitim merkezi öğrencileri de bu yönde talepleri bulunmaktadır (Bağış, 2017). Ankara mesleki eğitim merkezlerinde eğitim alan öğrencilerin çoğunluğu, öğretmenlerin ise önemli bir oranı mesleki eğitim merkezlerindeki sosyal ve kültürel etkinlikleri yeterli görmemektedir (Aydoslu, 2014).

Kültür derslerinin müfredatının öğrenci düzeyine uygun olmadığı dikkat çekilen bir diğer konudur. Öğrenci düzeylerine uygun ders kitabı ve materyaller hazırlanması akademik başarıyı arttırabilir. Öğrencilerin gelişimi için uygulamalı ve teorik derslerde sürekli ölçme ve değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmektedir.

Bütün bu veriler ışığında ve alanyazın göz önünde bulundurulduğunda mesleki eğitim merkezi programında 2 tip öğrenciyle karşılaşıldığını söylenebilir:

1. Ergen öğrenciler
 - a) Akademik başarısı düşük olanlar
 - b) Davranış-devamsızlık problemi olanlar
 - c) Düşük sosyo-ekonomik yapıdan gelenler (Kösesoy, 2017)
 - d) Diğer
2. Yetişkin öğrenciler

Bu iki tip öğrenci grubu farklı eğitim politikalarına ihtiyaç duymaktadırlar. Mevzuatta ve uygulamada bu durumun dikkate alınmadığı görülmektedir.

Devlet katkısı, öğrencilere değil işletmeye verilen bir destektir. İşletme, asgari ücretin belirlenmiş bir oranında olan öğrencinin ücretini vermek zorundadır. Bu oran minimum orandır. İşletme istiyorsa öğrenciye daha fazlasını verebilir. İşletme öğrenciye ücretini verdiğini

ispatlayan belgeleri mesleki eğitim merkezi programı uygulayan kuruma ilettikten sonra devlet desteğinden yararlanabilmektedir. Bu süreç daha fonksiyonel hale getirilebilir. İspatlayıcı belgeler işletme tarafından elektronik ortama yüklenebilir ya da ücretler okul tarafından öğrencinin hesabına yatırılabilir.

Eğitim yöneticileri, devlet katkısının amacına uygun kullanılması için sürekli denetim yapılmasını istemektedirler. Bazı işletmelerde öğrencinin emeği ciddiye alınmamakta, ücret harçlık gibi verilmektedir. Bazı işletmelerin ise öğrenci ücretlerini zamanında yatırmadıkları görülmektedir.

İşletmelerin devlet desteğini mesleki eğitime yapılan bir yatırım değil de maliyetsiz personel çalıştırmanın bir yolu olarak görmeleri engellenmelidir. Bunun için devlet desteğinin bir kısmı işverence karşılanabilir. Devlet katkısı verilecek işletmelerin; çalışanlarının haklarını ihlal etmemiş olma, işverenin ve personelin eğitilmiş olması gibi belirli şartlara bağlanması gerektiği ifade edilmektedir.

Ahilik, günümüzde sıkça dile getirilmekte, Ahilik Haftası gibi çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Bunca söyleme rağmen paydaşlarca Ahilik'in temel ilkelerine yeterince uyulmadığı görülmektedir. Ahilik'in temel esasları okul öncesi eğitimden itibaren müfredatlara yerleştirilmelidir. Ahilik, mesleki eğitim kurumlarının ve işletmelerin bünyesinde kurumsal bir hüviyet kazanmalıdır.

Sonuç

- Eğitim yöneticileri Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında okulların süreç yönetimini olumlu bulmaktadırlar.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre işyerlerinde uygulamalı eğitim yapılması ve devlet desteği olumludur.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre öğrencilerin mesleki gelişimleri ve liseden mezun olmaları olumludur.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre devlet desteği işletmeleri ve öğrencileri teşvik etmektedir.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre Mesleki Eğitim Merkezi programının uygulanmasında okulların fiziki ortam, öğretmen eksikliği, öğretmen ve öğrencilerin motivasyon eksikliği bulunmaktadır.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre işyerlerinin öğrenciye eleman kazanma bakış açısıyla yaklaşımları, öğretmen formasyonunun az olması sorunları vardır.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre öğrencilerin teorik derslere devam, iş disiplinine uyum ve olumsuz öğrenci davranışları sorunları bulunmaktadır.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre devlet desteği konusunda işlevsel olma ve ödemelerin sisteme işlenmesinde sorunlar yaşanmaktadır.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre e-MESEM yönetim modülü daha işlevsel olmalıdır.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre işveren eğitimi yapılmalıdır.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre öğrenciler doğru tercihler yapmalı ve denetlenmelidir.
- Eğitim yöneticileri görüşlerine göre devlet desteği devam etmelidir.

Araştırmacılara öneriler

Bu araştırma nitel, nicel ya da karma olarak Türkiye'nin diğer illerinde yapılabileceği gibi bölgesel olarak da düşünülebilir. Belli aralıklarla tekrarlanması sürecin takibi açısından faydalı olabilir.

Özel eğitim öğrencileri için faaliyet yürüten mesleki eğitim merkezleri, suça sürüklenmiş çocukların mesleki eğitim merkezlerindeki durumu, mesleki eğitim merkezi programı kapsamı dışında kalan çocuk işçiler araştırma konusu yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, S. (2019). Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin girişimcilik algılarının incelenmesi: İstanbul ili örneği. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Aydemir, A. A. (2015). Ostim mesleki eğitim merkezine devam eden öğrencilerin mesleki eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Yüksek lisans tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Aydoslu, D. (2014). Mesleki eğitim merkezlerinde yürütülen çıraklık eğitiminin değerlendirilmesi (Ankara ili örneği). *Yüksek lisans tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Bağış, R. C. (2017). Çocuk emeğine ve çıraklık eğitimine sosyolojik bir bakış: Denizli kent örneği. *Doktora tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (Çev. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Ergün, S. A., Yılmaz, E., Dağdeviren, Z., & Dinçer, Ş. (2009). Mesleki eğitim ve çıraklık merkezinde eğitim gören ergenlerin öz bakım gücünün incelenmesi. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, s. 29-36. <http://adudspace.adu.edu.tr:8080/jspui/handle/11607/1978> adresinden alındı
- Erkul, Z. D. (2005). Kurumsal etkinliğin sağlanması açısından sürekli iyileştirme modeli ve Kütahya mesleki eğitim merkezi uygulama önerisi. *Yüksek lisans tezi*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi .
- Eyigün, S. (2008). Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin benlik kavramlarının incelenmesi (Bursa ili örneği). *Yüksek lisans tezi*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Guba, G. E.&vLincoln, Y. S. (1982). Epistemological And Methodological Bases Of Naturalistic Inquiry. *Educational Technology Research and Development*, 30 (4), 233-252.
- Gül, D. (2019). Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin, yetenek, ilgi ve değerleri ile okudukları bölüm arasındaki ilişki. *Yüksek lisans tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Güler, E. (2010). Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin kuaförlük ve berberlik bölümünü tercih nedenleri. *Yüksek lisans tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Gündüz, C., & Gündüz, S. (2017). Mesleki eğitimde toplam kalite yönetimi ve verimlilik:Niksar mesleki eğitim merkezi üzerine bir uygulama. *Sosyal Bilimler Dergisi*(11), s. 925-940.

- https://sobider.com/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1115044406_3488%20Cemil%20G%C3%9CND%C3%9CZ.pdf&key=31297 adresinden alındı.
- Gravetter, J. F. ve Forzano, L. B. (2012). Research methods for the behavioral sciences (4. Baskı). USA: Linda Schreiber-Ganster.
- Kahya, Ö. (2015). Mesleki eğitim merkezi güzellik ve saç bakım hizmetleri alanında öğrenim gören öğrencilere, işletmelerde uygulanan mesleki eğitim (pratik eğitim) çalışmalarının değerlendirilmesi. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- Kalender, S. D. (2010). Çıraklık eğitimi kapsamı dışında çalışan çocukların çalışma yaşamından kaynaklanan sorunları (Gaziantep ili örneği). *Yüksek lisans tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kaya, E. (2013). Özel eğitim kurumlarında görev yapan meslek dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri (özel eğitim uygulama merkezi, iş uygulama merkezi, mesleki eğitim merkezi). *Yüksek lisans tezi*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Kösesoy, B. (2017). Elazığ mesleki eğitim merkezine bağlı olarak çalışan 14-19 yaş grubu çocukların sosyo-ekonomik açıdan değerlendirilmesi. *Yüksek lisans tezi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- MEB. (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. T. C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- MEB. (1986). *Mesleki Eğitim Kanunu*. T. C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3308&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- MEB. (2013). *Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*. T. C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18812&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- Ötken, B. (2006). Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin istenilmeyen davranışlarının belirlenmesi. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Özer, M., & Suna, H. E. (2022). 3308 sayılı mesleki eğitim kanunu'nda yapılan değişiklik sonrası mesleki eğitim merkezi programlarının 2022 yılı ilk üç aylık performans değerlendirmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, s. 1-17.

- SBB. (2019). *11. Kalkınma Planı*. T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf adresinden alındı
- Üzümcü, A. F. (2016). Çıraklık eğitiminin suça sürüklenmiş çocukların topluma kazandırılmasındaki rolü: Ankara çocuk eğitim evi örneği. *Yüksek lisans tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Yazgeç, S. (2008). Mesleki eğitim merkezi metal teknolojisi – makine teknolojisi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere, işletmelerde uygulanan mesleki eğitim (pratik eğitim) çalışmalarının değerlendirilmesi. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.